

KAS JĀZINA PAR PREČU UN PAKALPOJUMU DROŠUMU

UZŅĒMĒJIEM
UN PATĒRĒTĀJIEM

INFORMATĪVU MATERIĀLU SĒRIJA PATĒRĒTĀJIEM UN UZŅĒMĒJIEM

Informatīvais materiāls tapis ar Eiropas Savienības PHARE
2002. gada programmas „Tirgus uzraudzības sistēma
nepārtikas preču jomā – Tehniskā palīdzība” projekta atbalstu.

Projektu īsteno „Ramboll Danmark”

Sīkāka informācija pieejama
Patērētāju tiesību aizsardzības centrā

Tālr. 7212688
Adrese: Elizabetes iela 41/43, Rīga, LV-1010
www.ptac.lv

Rīga, 2005

KAS JĀZINA PAR PREČU UN PAKALPOJUMU DROŠUMU

Ievads

Šis informatīvais materiāls sniedz informāciju par «Preču un pakalpojumu drošuma likuma» piemērošanu. Tā mērķis ir palīdzēt uzņēmējiem, patērētājiem un uzraudzības iestādēm izprast minētā likuma galvenos noteikumus un nosacījumus, kādos tas piemērojams.

Ar pilnu likuma tekstu var iepazīties Internetā – www.likumi.lv, normatīvo aktu informācijas sistēmā NAIS, kā arī oficiālajā laikrakstā «Latvijas Vēstnesis», Nr.66 (2004.gada 28.aprīlis).

«Preču un pakalpojumu drošuma likums»

2004.gada 7.aprīlī pieņemtais «Preču un pakalpojumu drošuma likums» (turpmāk tekstā – Likums) aizstāj 2000.gadā pieņemto likumu un pārņem Latvijas normatīvo aktu sistēmā jauno Eiropas Savienības (ES) direktīvu 2001/95/EK «Par vispārējo preču drošumu» (turpmāk tekstā – Direktīva).

Likuma mērķis ir panākt drošu, cilvēka dzīvībai, veselībai, personas mantai, kā arī videi nekaitīgu preču ražošanu, laišanu apgrozībā un pakalpojumu sniegšanu. Tas darbojas papildus tiem likumiem un citiem normatīvajiem aktiem, kas nosaka konkrētas drošuma prasības noteiktām precēm vai preču grupām.

Likums par vispārējām preču drošuma prasībām nepieciešams tādēļ, ka, lai arī uz daudzām precēm attiecas speciālas drošuma prasības, vienmēr būs preces, kam viena vai otra iemesla dēļ speciāli noteikumi nav izstrādāti. Tomēr arī šīs preces nedrīkst būt bīstamas cilvēka dzīvībai, veselībai vai videi. Tāpēc Likums nosaka:

- jebkurai precei, ko ražo un laiž apgrozībā, ir jābūt drošai;
- kas ir droša prece, kā vērtējams preces drošums;
- ražotāju un izplatītāju pienākumus;
- uzraudzības iestāžu pienākumus un tiesības.

Likums neparedz preču marķēšanu ar CE zīmi, kā to paredz, piemēram, Jaunās pieejas direktīvas attiecībā uz rotaļlietām, elektroprecēm u.c. Ar minēto CE zīmi ražotājs apliecina, ka attiecīgā prece atbilst visām speciālajos normatīvajos aktos noteiktajām prasībām, tāpēc tai ir tiesības atrasties ES tirgus aprītē. CE marķējums ES paredzēts, piemēram, tādām precēm kā rotaļlietas, individuālie aizsardzības līdzekļi, elektropreces u.c.

KAS JĀZINA PAR PREČU UN PAKALPOJUMU DROŠUMU

Jāatceras!

Saskaņā ar «Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa» 166¹². pantu tādas preces marķēšana ar CE zīmi, kurai to neparedz attiecīgi normatīvie akti, ir pārkāpums – šāda rīcība uzskatāma par nepatiesas informācijas sniegšanu.

Likuma darbības sfēra

Atšķirībā no lielākās daļas ES valstu Latvijas Likums attiecas ne tikai uz precēm, bet arī uz pakalpojumiem.

Atšķirībā no citiem normatīvajiem aktiem, kas, piemēram, ievieš Jaunās pieejas direktīvas un attiecas tikai uz jaunām precēm, šis Likums attiecas gan uz jaunām, gan lietotām precēm. Tātad gadījumos, kad drošuma prasības noteiktām precēm vai preču grupām nosaka likumi vai citi normatīvie akti, kas attiecas tikai uz jaunām precēm, uz šīm precēm vai preču grupām, ja tās ir lietotas, attieksies Likums.

Likums attiecas uz **«precēm»**, kas:

- domātas patērētājiem vai ko paredzamos apstākļos patērētāji varētu lietot pat tad, ja tās tam nav paredzētas;
- iegādātas saimnieciskās darbības ietvaros (izņemot lietotas preces, kas domātas pārdošanai kā antīki priekšmeti vai pirms lietošanas ir atjaunojamas un/vai salabošanas, ja par atjaunošanas vai salabošanas nepieciešamību ir sniegta skaidra informācija);
- iegādātas pakalpojuma ietvaros – piemēram, matu krāsa, kas tiek lietota frizētavā.

Piemēram, Likums attiecas uz apģērbu, apaviem, dažādām iekārtām. Tomēr jomās, ko reglamentē specifiski normatīvie akti, tā prasības piemērojamas tikai tiktāl, ciktāl speciālās tiesību normas nenosaka citas prasības, to skaitā citus riskus vai risku kategorijas un to novēršanas veidus.

Likums attiecas uz **«pakalpojumiem»**, kuru ietvaros pakalpojuma sniedzējs izgatavo jaunu ķermeņisku lietu, uzlabo vai pārveido kādu esošu ķermeņisku lietu vai tās īpašības, kā arī uz pakalpojumiem, kam ir tieša vai netieša ietekme uz cilvēka dzīvību vai veselību.

ES Direktīva (Latvijā – Likums) ir papildinājums speciāliem preču drošuma normatīvajiem aktiem. Tā attiecas uz visām patēriņa precēm, kas netiek reglamentētas ar speciāliem normatīvajiem aktiem,

piemēram, Jaunās pieejas direktīvām. Uz patēriņa precēm, uz ko attiecas speciālie normatīvie akti, šī direktīva attiecas daļēji – tikai jomās un riska aspektos, ko attiecīgais speciālais normatīvais akts nereglamentē.

Eiropas Komisija ir izstrādājusi vadlīnijas, kas precizē, cik tālu vispārējā preču drošuma direktīva piemērojama tām precēm, uz kurām attiecas pieņemtās konkrētās direktīvas. Būtībā konkrētai precei ir piemērojamas visas tās vispārējā preču drošuma direktīvas vai Likuma prasības, kas nav atsevišķi izdalītas speciālajā normatīvajā aktā. Piemēram, tā kā direktīva par «Dalībvalstu likumu saskaņošanu attiecībā uz individuālajiem aizsardzības līdzekļiem» (Latvijā – Ministru kabineta 2003.gada 11.februāra noteikumi Nr.74 «Prasības individuālajiem aizsardzības līdzekļiem, to atbilstības novērtēšanas kārtība un tirgus uzraudzība») nenosaka prasības tirgus uzraudzības veikšanai, tad ir piemērojamas vispārējā preču drošuma direktīvas jeb Likuma prasības.

Minētās ES vadlīnijas sīki reglamentē attiecības starp Direktīvu par vispārējo preču drošumu un šādām speciālajām direktīvām:

- ES direktīvu par «Dalībvalstu likumu saskaņošanu attiecībā uz rotaļlietu drošumu» (Latvijā šo sfēru reglamentē Ministru kabineta 2000.gada 4.aprīļa noteikumi Nr.128 «Rotaļlietu drošuma noteikumi»).
- ES direktīvu par «Dalībvalstu likumu saskaņošanu attiecībā uz elektriskajām iekārtām, kas paredzētas lietošanai pie noteiktiem spriegumiem» (Latvijā šo sfēru reglamentē Ministru kabineta 2000. gada 30.maija noteikumi Nr.187 «Iekārtu elektrodrošības noteikumi»).
- ES direktīvu par «Dalībvalstu likumu saskaņošanu attiecībā uz individuālajiem aizsardzības līdzekļiem» (Latvijā šo sfēru reglamentē Ministru kabineta 2003.gada 11.februāra noteikumi Nr.74 «Prasības individuālajiem aizsardzības līdzekļiem, to atbilstības novērtēšanas kārtība un tirgus uzraudzība»).
- ES direktīvu par «Dalībvalstu likumu saskaņošanu attiecībā uz kosmētikas līdzekļiem» (Latvijā šo sfēru reglamentē Ministru kabineta 2004.gada 20.aprīļa noteikumi Nr.354 «Noteikumi par būtiskajām prasībām kosmētikas līdzekļiem un to uzraudzības kārtību»).

Detalizētāku informāciju par minētajām Eiropas Komisijas vadlīnijām skatīt Internetā – http://europa.eu.int/comm/consumers/cons_safe/prod_safe/gpsd/guidance_gpsd_en.pdf

Likums neattiecas uz:

- lietotām precēm, kas domātas pārdošanai kā antīki priekšmeti;
- lietotām precēm, kas domātas pārdošanai kā preces, kas pirms lietošanas atjaunojamas un/vai salabojamas, ja par atjaunošanas vai salabošanas nepieciešamību ir sniegta skaidra informācija.

KAS JĀZINA PAR PREČU UN PAKALPOJUMU DROŠUMU

Jāatceras!

Ar vispārēju paziņojumu, ka preces paredzētas atjaunošanai un/vai salabošanai, parasti nepietiek – patērētājiem jābūt skaidri informētiem par šo faktu. Izņēmums ir gadījumi, kad attiecīgās preces tiek pārdotas atsevišķā telpas daļā, kur izvietota skaidra norāde, ko patērētājs nevar nepamanīt.

Uz ko attiecas noteiktie pienākumi?

Likums attiecas uz visām piegādes ķēdē iesaistītajām personām. Jāpievērš uzmanība, ka šī Likuma izpratnē ražotājs ir:

- **ES** reģistrēts preces izgatavotājs;
- jebkura cita persona, kas izgatavojusi un laidusi apgrozībā precī ES vai atzīst sevi par ražotāju, norādot (marķējot) uz preces, tās iepakojuma, preces tehniskajā dokumentācijā vai tehniskajā pasē firmas nosaukumu, preču zīmi, savu vārdu, uzvārdu vai kādu citu atšķirības zīmi;
- persona, kas atjaunojusi precī, lai to laistu apgrozībā.

Tātad – persona, kas precī ir izgatavojusi vai uz tās ir norādījusi savu vārdu, bet nav reģistrēta ES, šī Likuma izpratnē nav uzskatāma par konkrētās preces ražotāju. Šādā gadījumā par ražotāju tiks uzskatīts ražotāja pilnvarots pārstāvis (persona, kura ražotāja uzdevumā, bet savā vārdā laiž precī apgrozībā) vai preces importētājs.

Par ražotāju noteiktos gadījumos var tikt uzskatīta arī jebkura cita persona, kura savas saimnieciskās darbības ietvaros pārdod, piegādā vai kā citādi izplata precī, ja šīs personas darbība var ietekmēt preces drošumu.

Šādas darbības var ietvert, piemēram:

- dažādu sastāvdaļu, kas gatavu preču formā saņemtas no dažādiem ražotājiem, savienošanu;
- lietošanas pamācības sabojāšanu vai pazaudēšanu preces pārpakošanas laikā (ja to veic piegādātājs vai izplatītājs).

No iepriekš minētā izriet, ka Likuma izpratnē vienai precei var būt arī vairāki ražotāji (piemēram, ražotājs, kurš precī izgatavoja), kā arī citas personas (piemēram, piegādātāji), kuru darbības var ietekmēt preces drošumu. Ja piegādātājs ietekmē preces drošumu, var uzskatīt, ka viņš rada jaunu precī, kas tirgū tiek laista kā jauna, jo preces raksturojums piegādātāja darbības rezultātā ir mainīts. Tas pats attiecas uz preces atjaunotāju, kurš arī tirgus aprītē laiž būtībā jaunu precī.

Preču izplatītāji

Preču izplatītājs ir persona, kas savas saimnieciskās darbības ietvaros pārdod, piegādā vai kā citādi izplata precī, **ja šīs personas darbība neietekmē** preces drošumu.

Ražotāju un izplatītāju pienākumi

Gan ražotājiem, gan preces izplatītājiem ir pienākums piegādāt tikai drošas preces, kā arī veikt visas nepieciešamās darbības, lai nodrošinātu to, ka prece saglabā drošumu saprātīgā tās lietošanas laikā.

1. Ražotāja pienākumi

Ražotājs ir galvenā persona, kurai ir pienākums laist apgrozībā tikai drošas preces.

Ražotāja pienākums ir sniegt **patiesu un pilnīgu** informāciju par precī vai pakalpojumu, lai būtu iespējams novērtēt riskus, kas saistīti ar šīs preces izmantošanu normālā vai paredzamā tās lietošanas veidā un periodā, ja šie riski bez attiecīgiem brīdinājumiem uzreiz nav pamanāmi, un veikt piesardzības pasākumus. Tāpat ražotājam patērētājs jāinformē, jābrīdina par visiem iespējamiem riskiem, kas saistīti ar preces lietošanu, un nepieciešamām darbībām, kas ļautu no šiem riskiem izvairīties (piemēram, par nepieciešamību lietot kādus aizsardzības līdzekļus – aizsargcimdus, aizsargbrilles u.c.). Tiesa, brīdināšana ražotāju neatbrīvo no Likumā noteikto pienākumu izpildes un atbildības – nedrīkst izplatīt nedrošu precī un tikai brīdināt par riskiem, kas saistīti ar tās lietošanu.

Ražotāja pienākums – ņemot vērā preču raksturu, **veikt visus pasākumus**, kas ļauj novērtēt riskus, ko preces varētu radīt, un izvēlēties atbilstošas darbības, lai šos riskus novērstu. Minētie pasākumi var izpausties šādi:

- preču vai lietu izņemšana no apgrozības, ja šāda darbība ir nepieciešama, lai izvairītos no riskiem;
- patērētāju brīdināšana par iespējamiem ar preču lietošanu saistītiem riskiem;
- nedrošo preču atsaukšana no patērētājiem.

Galvenie pasākumi, ko ražotājam vajadzētu veikt, lai izpildītu savus pienākumus un nodrošinātu, ka pie patērētāja nenonāk nedroša prece, bet, ja nonāk, tad tā tiek atsaukta, ir šādi:

- uz attiecīgās preces vai tās iepakojuma jānorāda informācija par sevi, preces atsaucē numurs, kā arī ražošanas partija (šāda informācija, jo īpaši ražošanas partijas norādīšana, ražotājam nepieciešamības gadījumā ļaus izņemt no apgrozības tikai to preču partiju, kas neatbilst drošuma prasībām,

KAS JĀZINA PAR PREČU UN PAKALPOJUMU DROŠUMU

bet no realizācijas nebūs jāatsauc visas preču partijas, nebūs jāveic katras preces pārbaude);

- preces paraugu testēšana, lai pārliecinātos, ka prece atbilst visām noteiktajām drošuma prasībām un nerada riskus patērētājiem;
- patērētāju sūdzību izskatīšana un, ja nepieciešams, sūdzību uzskaites sistēmas izveidošana, kas ļauj ātri konstatēt iespējamus ar konkrēto preču lietošanu saistītos riskus un veikt visus nepieciešamos pasākumus to novēršanai;
- preču izplatītāju informēšana par attiecīgajiem pasākumiem un to veikšanas rezultātiem.

Likumā nav noteikts, ka jāveic tieši iepriekš minētie pasākumi, tomēr ir skaidri noteikts, ka veikt **visus pasākumus** ir ražotāja pienākums. Katrā individuālajā gadījumā realizējamie pasākumi var būt atšķirīgi, jo tiem jāatbilst attiecīgajai precei, ņemot vērā tās raksturojumu, kā arī patērētāju grupas, kam šī prece paredzēta. Piemēram, ja attiecīgā prece ir zema riska prece, ražotāja veiktie pasākumi var ietvert tikai patērētāju sūdzību izvērtēšanu. Ja prece ir sarežģīta un tās lietošana saistīta ar augstākiem riskiem, tā no ražotāja prasīs lielāku rūpību un uzmanību, ieskaitot nepārtrauktu preču testēšanas programmu.

Protams, ka prece netiek marķēta ar informāciju par katru iespējamo risku. Ražotāja pienākums ir izvērtēt iespējamus riskus un izlemt, vai uz preces, tās iesaiņojuma vai tās instrukcijā ir nepieciešamie brīdinājumi. To izvērtē, ņemot vērā dažādus faktorus, to skaitā:

- draudu nopietnību;
- risku, ka attiecīgie draudi piepildīsies;
- riska acīmredzamības faktoru;
- patērētāja tipu, kas varētu tikt apdraudēts.

Risks – iespējamība, ka piepildīsies draudi, kas rada kaitējumu un šī kaitējuma nopietnība. Draudi tiek definēti kā potenciālais kaitējuma avots.

2. Izplatītāja pienākumi

Izplatītāja pienākums ir pienācīgi nodrošināt piegādāto preču drošību. Izplatītājs **nedrīkst pārdot, piegādāt vai kā citādi izplatīt** preces, ja viņš, būdams profesionālis, var secināt vai viņam ir jāsecina, ka tās neatbilst drošuma prasībām, kā arī preces, par kuru drošumu viņam nav pietiekamas informācijas.

Izplatītāja pienākums ir savas darbības ietvaros piedalīties preču drošuma pasākumu veikšanā, kas izpaužas šādi:

- informējot patērētājus par iespējamajiem riskiem;
- informējot ražotājus par patērētāju atsauksmēm attiecībā uz noteiktiem preču drošuma aspektiem;
- saglabājot un nodrošinot nepieciešamo dokumentāciju preču izcelšanās izsekošanai;
- aktīvi sadarbojoties ar ražotājiem un valsts uzraudzības un kontroles iestādēm darbībās, kas paredzētas, lai novērstu apgrozībā laisto preču radīto risku.

Sadarbība ar uzraudzības un kontroles iestādēm

Ja ražotājam vai izplatītājam kļuvis zināms vai kā lietpratējam būtu jāzina, ka prece rada risku, kas nav savienojams ar vispārējām drošuma prasībām, viņam par to nekavējoties jāinformē attiecīgās valsts uzraudzības un kontroles iestādes: Patērētāju tiesību aizsardzības centrs (par lielāko daļu nepārtikas preču), Valsts sanitārā inspekcija (par kosmētikas un ķīmijas precēm).

Nopietna riska gadījumā ražotājam vai izplatītājam ir pienākums sniegt par precī vismaz šādas ziņas:

- informāciju, kas ļauj precīzi identificēt attiecīgo precī vai preču partiju;
- pilnīgu konkrētās preces radītā riska aprakstu;
- visu pieejamo informāciju, kas nepieciešama attiecīgo preču izsekošanai;
- informāciju par pasākumiem, kas veikti, lai novērstu riskus patērētājiem.

Lai tiktu uzsāktas darbības, kas novērš preču radīto risku, ražotāja un izplatītāja **pienākums ir** savas darbības ietvaros sadarboties ar valsts kontroles un uzraudzības iestādēm.

Eiropas Komisija ir apstiprinājusi «Pamatnostādnes, lai ražotāji un izplatītāji dalībvalstu kompetentajām iestādēm ziņotu par bīstamiem patēriņa produktiem saskaņā ar Direktīvas 2001/95/EK 5.pantā 3.punktu». Šīs pamatnostādnes:

- precīzē ražotāju un izplatītāju pienākumus tā, lai tiktu paziņota vienīgi ar iespējamo risku saistītā informācija un tiktu novērsta informācijas pārpilnība;
- nosaka kritērijus, pēc kuriem uz konkrēto precī var attiecināt jēdzienu «bīstama prece»;
- nosaka kritērijus «atsevišķiem gadījumiem vai precēm», par ko ziņot nav nepieciešams;
- definē paziņojumu saturu, īpaši vajadzīgo informāciju un datus, kā arī izmantojamo formu;
- nosaka, kam un kādā veidā paziņojums iesniedzams;
- nosaka kontroles pasākumus, kas ES dalībvalstīm, to skaitā arī Latvijai, jāveic, kad tā saņem paziņojumu, un informāciju, kas jāsniedz par šādu kontroli.

KAS JĀZINA PAR PREČU UN PAKALPOJUMU DROŠUMU

Detalizētāku informāciju par vadlīnijām skatīt Internetā –

http://europa.eu.int/comm/consumers/cons_safe/prod_safe/gpsd/notification_dang_lv.pdf

Droša prece

Droša prece – jebkura prece, kas normālos vai paredzamos lietošanas apstākļos, paredzamajā lietošanas laikā un, ja nepieciešams, arī pakalpojuma sastāvā, ievērojot tās uzstādīšanas un uzturēšanas prasības, nerada vai rada minimālu ar preces lietošanu saistītu risku, kas uzskatāms par pieļaujamu **un atbilst augstam drošuma, cilvēka dzīvības, veselības, personas mantas, kā arī vides aizsardzības līmenim.**

Preces drošumu vērtē, ņemot vērā šādus kritērijus:

- preces raksturojums, uzbūve, sastāvs un iepakojums;
- ja nepieciešams – uzstādīšanas un uzturēšanas instrukcijas;
- ietekme uz citām precēm, ja paredzams, ka precī izmantos kopā ar tām;
- preces izskats, noformējums, marķējums, brīdinājumi, lietošanas instrukcijas, likvidēšanas pamācības un cita ražotāja sniegtā informācija;
- cilvēki, kas, lietojot šo precī, varētu tikt apdraudēti (īpaši bērni un veci cilvēki).

Kā izriet no drošas preces definīcijas, vērā tiek ņemti normālie un paredzamie preces lietošanas apstākļi, kas nozīmē tikai vienu – precei jābūt drošai gan tad, ja to ekspluatē atbilstoši lietošanas instrukcijā noteiktajām prasībām, gan arī tad, ja to ekspluatē tā, kā ražotājam būtu vajadzējis paredzēt, ka tā varētu tikt ekspluatēta. Tātad, ja prece tiek lietota neatbilstošā veidā un nodara kaitējumu, tā par nedrošu precī netiek uzskatīta, piemēram, ja, žāvējot aizkarus ar matu fēnu, izceļas ugunsgrēks, kas nodara kaitējumu dzīvoklim un, iespējams, arī cilvēkam, fēna ražotājs par to nav atbildīgs, savukārt, ja fēns aizdegas, kad ar to tiek žāvēti mati, ražotājs par nodarīto kaitējumu ir atbildīgs.

Runājot par minimālu ar preces lietošanu saistītu risku, kas uzskatāms par pieļaujamu un atbilst augstam drošuma, cilvēka dzīvības, veselības, personas mantas, kā arī vides aizsardzības līmenim, jāatzīst, ka nav iespējams novērst visus ar preces lietošanu saistītos riskus. Piemēram, nažiem un šķērēm, lai tie varētu pildīt tiem paredzētās funkcijas, jābūt noasinātiem. Tomēr šīs preces ir lietojamas, ja tām ir stipri rokturi, kas nodrošina distanci starp patērētāja rokām un preces asajām malām.

Ja elektrisko urbjmašīnu lieto bērns, tā nav droša prece, jo bērni nav šīs preces mērķa auditorija. Urbjmašīnas lietošana uzskatāma par drošu, ja to lieto pieaugušais, jo pieaugušajam vajadzētu būt informētam par konkrētās preces lietošanas noteikumiem un ar tās lietošanu saistītajiem riskiem.

Paredzot, ka matu mazgāšanas laikā šampūns var iekļūt patērētājam acīs, matu mazgāšanas līdzekļu ražošanai tiek izmantotas vielas, kas pēc iespējas mazāk kairina acis. Tomēr šampūnu neviens neuzskata par nedrošu precī tikai tāpēc, ka tas nedaudz kairina acis. Tas būtu nedrošs tikai tad, ja kāds to iedzertu, jo šādā gadījumā šampūna lietošana nebūtu nedz normāla, nedz arī paredzama.

Preču drošuma vērtēšana

Likumā ir noteikti divi galvenie kritēriji, pēc kuriem tiek vērtēts preces drošums:

- preces atbilstība speciālo normatīvo aktu prasībām;
- preces atbilstība tiem nacionālā standarta statusā adaptētajiem Eiropas standartiem to regulēto risku apjomā, kas iekļauti sarakstā, kurš tiek publicēts oficiālajā laikrakstā «Latvijas Vēstnesis». Šīs sistēmas un Jaunās pieejas direktīvu darbības principi ir līdzīgi – ja prece atbilst harmonizētajiem Eiropas standartiem, tiek pieņemts, ka tā atbilst visiem noteikumiem.

Ja konkrētajai precei, piemēram, bērnu gultiņai, nav specifisku drošuma prasību, tās drošumu vērtē saskaņā ar:

- citiem standartiem;
- Eiropas Komisijas rekomendācijām;
- labas ražošanas prakses kodeksa prasībām;
- zinātnes un tehnikas līmeni un drošumu, ar kādu patērētājs, iegādājoties un lietojot konkrēto precī, var pamatoti rēķināties.

Ja prece neatbilst drošuma līmenim, ar kādu pamatoti rēķinās patērētājs, atbilstība kādam no iepriekšminētajiem kritērijiem nebūt nenozīmē, ka konkrētā prece ir droša. Atsevišķos gadījumos precei tiek piemērots Eiropas standarts, kas tomēr nereglamentē visus preces drošuma aspektus, tajā noteiktais drošuma līmenis var nebūt pietiekams. Šādos gadījumos piemērojami arī pārējie 43.punktā uzskaitītie kritēriji, ieskaitot zinātnes un tehnikas līmeni.

Vērtējot preces drošumu, ir jāņem vērā preces raksturojums, uzbūve, sastāvs, iepakojums, kā arī tās uzstādīšanas un uzturēšanas instrukcijas. Piemēram, ja nepareizas uzstādīšanas gadījumā prece var kļūt nedroša, ir ļoti būtiski, lai tai būtu pievienota precīza uzstādīšanas instrukcija (latviešu valodā!) vai arī precī uzstādītu pārdevējs.

Tāpat tiek ņemta vērā konkrētās preces ietekme uz citām precēm, ja paredzams, ka tās tiks izmantotas kopā. Tā, piemēram, traukiem, kas paredzēti pārtikai, ir jāatbilst noteiktām prasībām.

KAS JĀZINA PAR PREČU UN PAKALPOJUMU DROŠUMU

Preces drošuma vērtēšanā ļoti būtiski kritēriji ir arī konkrētās preces noformējums, marķējums, brīdinājumi, lietošanas instrukcijas, likvidēšanas pamācības un cita šīs preces ražotāja sniegtā informācija, ieskaitot reklāmu. Iemesls – ja arī prece kā tāda ir droša, nepatiesa vai maldinoša informācija to var padarīt nedrošu. Piemēram, veļas balinātājs, kas atbilst visām specifiskajām prasībām un tiek lietots atbilstošā veidā, nevar nodarīt kaitējumu. Taču, ja veļas balinātāja reklāmā tiek parādīts, kā reklāmas «galvenais varonis» ielej bļodā lielu daudzumu balinātāja un pēc tam tur iemērc rokas, šo precī var uzskatīt par nedrošu, jo, šādā veidā lietota, tā var nodarīt kaitējumu cilvēka veselībai, jo īpaši alerģiskiem cilvēkiem. Ja instrukcijā norādīts, ka, lietojot konkrēto veļas balinātāju, nepieciešams lietot cimdus, to arī vajadzētu rādīt reklāmā.

Ir noteiktu kategoriju personas, par kurām, runājot par preču drošumu, ir jādomā īpaši. Tā, piemēram, ja precī varētu lietot bērni, jāņem vērā, ka izpratne par jēdzienu «normāla uzvedība» bērniem un pieaugušajiem mēdz būt ļoti atšķirīga – bērnu iespējamā uzvedība, lietojot kādu noteiktu precī, kā arī ar šīs preces lietošanu saistītie riski ir jāizvērtē ļoti nopietni. Ne velti etiķskābes pudelēm, ķīmiskām precēm un medikamentiem tiek ražoti vāciņi, ko bērns nevar atvērt.

Vēl viens no piemēriem varētu būt lāzera rādītāji. Šiem rādītājiem ir vairākas kategorijas, no kurām pirmās divas nekādu kaitējumu veselībai nevar nodarīt arī tad, ja ar tām rotaļājas bērni. Tomēr 3A un 3B klases lāzera rādītāji ir īpaši bīstami, jo var nodarīt kaitējumu acīm – bērni, spēlējoties ar šiem rādītājiem, mēdz tos spīdināt viens otram acīs. Līdz ar to ir ļoti svarīgi, lai 3A un 3B klases lāzera rādītājiem būtu atbilstošs marķējums (latviešu valodā!) un tie nebūtu nopērkami rotaļlietu veikalos.

Savukārt, runājot par cilvēkiem gados, kā piemēru var minēt tādu precī kā vanna – izstrādājot vannas konstrukcijas, ir ļoti svarīgi ņemt vērā, ka tajā var arī paslidēt, gūstot nopietnus savainojumus.

Uzraudzība

Par Preču un pakalpojumu drošuma likumā noteiktās tirgus uzraudzības veikšanu ir atbildīgas attiecīgās uzraudzības un kontroles iestādes, kuru kompetencē ir konkrētās preces uzraudzība. Īpaši būtu jāizceļ Patērētāju tiesību aizsardzības centrs, kuram ir uzticēts veikt tirgus uzraudzību pār lielāko daļu nepārtikas preču. Vēl jāpiemin arī Valsts sanitārā inspekcija, kuras pārziņā ir kosmētikas līdzekļi un ķīmiskās preces, Valsts farmācijas inspekcija, kuras pārziņā ir zāles, kā arī Valsts darba inspekcija, kas uzrauga tās preces, kuras tiek izmantotas darba vietās.

Pārkāpumi

«Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodekss» par nedrošas preces vai pakalpojuma laišanu apgrozībā paredz šādus sodus: par normatīvajos aktos noteiktajām drošuma prasībām neatbilstošu preču vai pakalpojumu piedāvāšanu vai pārdošanu fiziskām personām tiek piemērots naudas sods **līdz 250 latiem**, juridiskām personām – **līdz 3000 latiem**. Nepieciešamības gadījumā preces tiek konfiscētas.

«Krimināllikuma» 203.pants paredz, ka par normatīvajos aktos, normatīvtehniskajos dokumentos, līgumos vai attiecīgi pilnvarotu valsts institūciju apstiprinātajos normatīvos noteikto preču vai maksas pakalpojumu drošuma prasību neievērošanu, kā rezultātā radīts būtisks kaitējums patērētāja veselībai, viņa mantai vai apkārtējai videi, tiek piemēroti šādi sodi: **brīvības atņemšana uz laiku līdz 6 gadiem, piespiedu darbs** vai **naudas sods līdz 100 minimālajām mēnešalgām**. Papildus var tikt atņemtas tiesības veikt zināma veida uzņēmējdarbību uz laiku no diviem līdz pieciem gadiem.

Prasības celšanas laika ierobežojumi

Saskaņā ar 2004.gada 7.aprīļa likuma «Par atbildību par preces un pakalpojuma trūkumiem» 14.pantu patērētājam prasība atlīdzināt zaudējumus ir jāiesniedz 3 gadu laikā no dienas, kad viņš uzzinājis vai viņam būtu bijis jāuzzina par preces vai pakalpojuma trūkumiem, viņam nodarītajiem zaudējumiem, kā arī par tiem atbildīgo personu.